

Krešimir ŠVARC

JEDAN ZABORAVLJENI “ŠTIKLEC” ILI MOJ PRVI GLAZBENO-TEATARSKI POKUŠAJ

U vrijeme popodnevnog odmora, u mojoj “radnoj” sobi, lutajući pogledom iz fotelje po regalima s knjigama, raznim predmetima i slikama na zidovima, najčešće mi se javljaju moja sjećanja na djetinjstvo i mladost. Čini se da upravo taj ambijent otvara ona skrovita mjesta u moždanim vijugama gdje se pohranjuju te brojne uspomene, ne držeći se ni vremena, ni reda, ni kronologije. Jednom su to sjećanja na školske dane, drugi put na borbe kauboja i Indijanaca, da bi se najednom zaustavile na nekim događajima iz partizanskog života...

I tako mi se ovih dana, intenzivno javila uspomena na početak mog “ulaska” u glazbeni život! Počeo sam, naime, negdje u drugoj polovici tridesetih učiti klavir. Roditelji su mi angažirali za učitelja, inače obiteljskog prijatelja, Dušana Ožegovića, prvog koprivničkog novinara, ali istovremeno izvrsnog pijanistu. Počeli smo, dakako, s ljestvicama i sl., da bi uskoro prešli već na Csernyjeve etide za klavir, dosta teške za početnike, ali i vrlo dosadne za dečkića moje dobi. Bio sam nezadovoljan, čak i nesretan, kada se bližio čas instrukcije, i tako to sve nije predugo trajalo. Roditelji su mi popustili i odustali od moje klavirske “karijere”, zahvalivši se Dušanu na trudu. Moram spomenuti da mi je kod te roditeljske odluke pomogla i činjenica, što je klavir bio smješten u kavani, doduše u prostoriji koja je dijelom bila odijeljena drvenim “harmonika” zidom i vratima. No, moja udaranja po tipkama klavira smetala su kavanskim gostima. I tako je brzo završilo moje klavirsko školovanje. Priznajem, međutim, da mi je puno godina kasnije bilo žao zbog tog mog neuspjeha, uživajući u glazbi općenito, a posebno baš u klavirskoj literaturi.

No, “krah” s klavirom nije me obeshrabrio, samo sam “modernizirao” objekt mog aktivnog pokušaja bavljenja glazbom.

Na moju želju, roditelji su mi za jedan rođendan poklonili malu akordeon harmoniku, “šnajdericu” (po imenu marke), sa svega 8 basova i bez registara, no bio je to sasvim solidan početak. Osim instrumenta, promijenio se i učitelj.

U poznatoj glazbenoj obitelji Holoubek, uz kasnije tako poznatu i popularnu baku Marišku, koju je ovjekovječio u sjajnoj brončanoj skulpturi Joža Fluksi, a na celuloidnoj traci Petar Krelja, živio je i među brojnoj obitelji i Mariškin najmlađi brat Emil, koji je završio konzervatorij na violončelu i klaviru, ali je svirao gotovo sve instrumente. Posebno je bio izuzetno dobar muzički pedagog, te smo upravo

njega angažirali za mog učitelja harmonike.

Njegov način komuniciranja, uvijek vedrog raspoloženja, relativno mlad, uspostavio je i sa mnom, kao i sa svim drugim svojim učenicima, vrlo blizak odnos, tako da sam zavolio i harmoniku i mog učitelja – rezultat je uskoro već bio vidljiv, odnosno “čujan”. Na njegov prijedlog, roditelji su mi kupili veću, bolju harmoniku – “honericu” – sa registrima i 80 basova! Nitko sretniji od mene. Tešku i veliku harmoniku uopće mi nije bilo teško nositi na satove do Emila, na kraju Oružanske ulice, no povremeno bi i Emil navraćao k nama u hotel, mimo uobičajenih i dogovorenih “školskih” sati.

Nakon nekog vremena iz moje harmonike čule su se već i neke poznate kompozicije – od popularnih pjesama, sve do jednostavnih prerada nekih klasičnih skladbi. Još se i sada – bez instrumenta prisjećam “prstohvata” Toselijeve ili Schubertove “Serenade”, pa i nekih arija iz popularnih opera, – sve zahvaljujući velikom trudu i angažiranosti dragog mi učitelja Emila Holoubeka.

No, time sjećanje na moju glazbenu “karijeru” nije završilo. Kao u nekom filmu “sadržaj” se u mojim probuđenim mislima nastavio jednom izuzetnom zgodom. Došavši tako Emil jednog dana k nama, odmah s vrata reče: “Kejač, nastupil buš s harmonikom u kazalištu!”. Odsjekle su mi se noge na samu pomisao na nekakav nastup, sve dok mi Emil nije objasnio o čemu se zapravo radi. Hrvatsko narodno kazalište iz Zagreba će za nekih 3 tjedna u “Domoljubu” gostovati sa tada jednom vrlo poznatom dramom, i to sa svojim najboljim i najpoznatijim glumcima, Vikom Podgorskom i Dubravkom Dujšinom, velikanima hrvatskog glumišta. Emil mi odmah ispriča kratki sadržaj te drame – “Bez trećega”, koja je rađena na bazi romana “Giga Barićeva” književnika Milana Begovića. Pažljivo sam slušao, no uspio sam percipirati samo najosnovniji, goli, sadržaj te drame, premlad da shvatim eventualni dublji smisao radnje.

Ne sjećam se tko je bio organizator te posjete najveće kazališne kuće u Hrvatskoj na čelu s već spomenutim slavnim dramskim prvacima.

Bio je to u svakom slučaju, veliki umjetnički doživljaj za koprivničku publiku, koja je doduše imala dosta prilika uživati u kazališnim predstavama domaćih, amaterskih grupa iz redova članova Kluba akademičara ili kazališnih sekcija gimnazijalaca. I sam se sjećam npr. “Čarlijeve tetke”, “Gospodskog deteta”, “Kralja Betajnovce” i mnogih drugih.

Naglasivši još jednom značaj tog gostovanja u našoj relativno maloj sredini, Emil odmah pređe na moju ulogu u toj drami. Evo, što se zapravo događa. Marko se vraća iz ruskog zarobljeništva Gigi Barićevoj, i tu se sada događaju među njima debate, razgovori, konačno i sukobi, koje su sve prešle mogućnosti mog shvaćanja suštine. No, bitno je bilo to, da Marko dolazi sa harmonikom. No, Dubravko Dujšin nije znao svirati, i tu sada upadam ja sa svojom “ulogom”. Iza pozornice, iza kulisa kao “alter ego” D. Dujšina. Prvo, u jednom nastupu bijesa, u

vrijeme svađe s Gigom, Marko histerično baci harmoniku na obližnji fotelj, kod čega se čuje neartikulirani zvuk odbačene harmonike – a upravo to sam morao ja izvesti u svom kutku iza kulisa, na kojoj sam imao malu, neprimjetnu rupicu, pazeći da to bude točno i simultano sa zbivanjem na pozornici.

Bio je to, međutim, lakši dio mojeg zaduženja. Naime, nešto kasnije, Marko uzme ponovno na ramena svoju harmoniku, kojoj su usput rečeno, izvađeni svi “piski” za proizvodnju zvuka, tako da je Dujšin mogao imitirati sviranje, razvlačenjem harmonike na “prazno”.

Bilo ja to neka ruska pjesma, nama nepoznata, no Emil je dobio note, i sada smo ju marljivo uvježbavali. Sjećam se da mi je bilo dosta teško, no uskoro sam ju svladao.

Kao i kod spomenutog neartikuliranog zvuka odbačene harmonike, sada je bio mnogo teži zadatak. Ja sam trebao svirati tu nepoznatu rusku pjesmu, a Dujšin će pjevušeći razvlačiti harmoniku “na prazno”.

Na sam dan večernje predstave, imali smo popodne jednu malu probu. Sve je dobro prošlo, i eto mene na glavnoj predstavi, pred punom dvoranom. Emil je bio sa mnom iza kulisa. Kao što se ne sjećam tko je bio organizator te kazališne večeri, tako se ne sjećam zbog čega Emil nije obavio sve to sam i kako je uopće došlo do toga da predloži mene, svog đaka!

Vrlo uzbuđen, ali sabran, uz spomenutu luknjicu na kulisi, i na poseban Emilov znak, ja sam bez pogreške odsvirao moju partituru, promatrajući kako Dujšin sjajno i vrlo uvjerljivo imitira sviranje na harmonici.

Uz to, usjekao mi se u pamet i prizor, kada Giga sva u očaju i gorkom plaču, napušta na čas pozornicu, izađe iza kulisa i stane malo podalje od moje pozicije, i sada, izvan pogleda publike nastavi svoj očajni plač u dirljivom grču. Tada sam shvatio kako tako veliki glumci doživljavaju svoju ulogu, poistovjetivši se sa imaginarnom osobom. Bio je to vrlo dirljiv događaj.

Uz gromoglasni pljesak spusti se zastor, predstava je završila. Dubravko Dujšin dođe do mene, pogladi me po kosi uz riječi: “Dobro je bilo, mali, sve je prošlo kako smo se dogovorili”.

I tako je završio moj “veliki nastup” na kazališnim daskama, uz neskriveni ponos pred svima koji su znali za taj moj događaj. Idućih dana prepričavao sam u razredu moja “iskustva” sa Vikom Podgorskom i Dubravkom Dujšinom, praveći se i važnim, i izmišljavajući i po koji nepostojeći detalj.

Jedan kolega, poznat po svojim huncutarijama i zafrkancijama nadopuni moja prepričavanja, kako bi se drama zapravo trebala zvati “S trećim” u ne “Bez trećega”, a taj treći bio bi ja!

Protekle su godine, nikog od protagonista ovog mojeg “štikleca” više nema, ostao sam ja sam sa svojim uspomenama, a i bez moje harmonike.